

Asia: VN/3799/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö (VN//3799/2024) on lähettänyt lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta. Koska muutosesitys vaikuttaa seurakuntien, erityisesti opiskelijatyössä ja diakoniassa kohdattavien opiskelijoiden elämään, haluamme tuoda esille seuraavaa:

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että Suomi on kansainvälisesti houkutteleva ja turvallinen opiskelumaa. Kansainväliset opiskelijat ovat osa akateemista yhteisöä ja merkittävä resurssi Suomen tulevaisuudelle niin työelämässä, tutkimuksessa kuin kulttuurisessa monimuotoisuudessa. Ristiriitaa aiheuttaa se, että toisaalta Suomi tarvitsee uusia osaajia, toisaalta heidän tilanteensa hankaloituu lainsäädäntöuudistuksessa.

Lakiesityksen tavoitteena on selkeyttää toimeentuloedellytyksen arviointia ja tehostaa jälkivalvontaa, mikä sinällään on ymmärrettävää. Samalla se kuitenkin tuo mukanaan merkittäviä perus- ja ihmisoikeudellisia vaikutuksia opiskelijoiden ja heidän perheidensä oikeudelliseen asemaan, turvallisuuteen ja arjen jatkuvuuteen. Näitä vaikutuksia tulee kirkkohallituksen mielestä arvioida huolellisesti.

Kirkkohallitus korostaa, että kaikkien ihmisten yhtäläinen ihmisarvo, perusoikeudet sekä yhdenvertaisuus ovat yhteiskunnallisen lainsäädännön perustavia lähtökohtia.

Lakiluonnoksen mukaan jo vähäinenkin toimeentulotukijakso voisi avata oleskeluluvan peruuttamisharkinnan (12 § muutos). Tämä voi asettaa kolmansien maiden opiskelijat erityisen haavoittuvaan asemaan, vaikka he täyttävät muut lupaehdot. Kirkkohallitus pitää tärkeänä, ettei lainsäädäntömuutos johda kohtuuttomiin seuraamuksiin eikä vaaranna opiskelijan ihmisarvoista toimeentuloa. Sen vuoksi on tärkeää, että arviointia tehdään aidosti yksilöllisesti ja laajaan kokonaisarvioon perustuen. Lakiesitys voi johtaa siihen, että entistä suurempi joukko kansainvälisiä opiskelijoita piilottelee ongelmiaan ja joutuu etsimään toimeentuloa harmaasta taloudesta sekä pahimmillaan ilmiö kasvattaa laittomia työmarkkinoita.

Lakiin tulisi kirkkohallituksen näkemyksen mukaan sisällyttää selkeä kirjaus siitä, että vähäinen, lyhytaikainen, perusteltu tai tilapäinen toimeentulotuen tarve ei yksinään johda oleskeluluvan peruuttamiseen. Lain tulisi eritellä hyväksyttävät tilanteet selkeämmin (esim. opiskelijan tai lapsen sairaus, avioero, rekrytointiprosessissa luvattujen työmahdollisuuksien puute, rikoksen uhriksi joutuminen tai muut yllättävät kulut), jotta viranomaisille jää harkintavaltaa eikä sääntely johda automaattisiin seuraamuksiin.

Monet opiskelijat ovat perheellisiä ja tuovat perheensä mukanaan Suomeen. Lainsäädännön ei tule luoda kirkkohallituksen mielestä tilannetta, jossa lapsen terveyden, kehityksen tai varhaiskasvatuksen jatkuvuus uhkaa vaarantua, koska perhe jättää hakematta toimeentulotukea karkotusuhan pelossa. Lapsivaikutusten arvioinnin tekemisen ensisijaisuus karkotuspäätöksiä tehtäessä korostuu. Lapset ovat jo kertaalleen revitty irti lähtömaastaan, ja karkottaminen repii heidät irti Suomesta, jonne ovat jo ehtineet juurtua. Pahimmillaan perheet myös pirstoutuvat, kun puoliso joutuu lähtemään töihin jonnekin kolmanteen maahan. Tämä jättää lapsiin eliniäisen trauman.

Kirkkohallitus näkee toimeentulotukirajoituksia tehokkaampana keinona vastuullistaa oppilaitoksia tänne rekrytoimiensa opiskelijoiden hyvinvoinnista riippumatta siitä, mitä heidän käyttämänsä agentit ovat Suomen oloista kertoneet. Muutosta kansainvälisten opiskelijoiden tilanteeseen ei tapahdu ilman, että oppilaitosten vastuuta kansainvälisten opiskelijoiden hyvinvoinnista lisätään.

Kirkkohallitus haluaa tuoda tiedoksi, että monet kansainväliset opiskelijat ovat toimineet merkittävinä tukipilareina kotimaidensa perheissä ja paikallisyhteisöissä. Kansainväliseksi opiskelijaksi lähteminen on useissa tapauksissa edellyttänyt huomattavia henkilökohtaisia uhrauksia, kuten omaisuuden myymistä, työpaikan jättämistä sekä suurten lainasummien ottamista. Kun kansainvälinen opiskelija kohtaa Suomessa ennakoimattomia ja kohtuuttomia vastoinikäymisiä, vaikutukset ulottuvat laajasti lähtömaihin ja voivat romahduttaa perheiden ja yhteisöjen taloudellista ja sosiaalista vakautta. Tällaisissa tilanteissa Suomi tulee tahtomattaankin repineeksi rikki sellaisia yhteiskunnallisia rakenteita, joiden haurautta tai merkitystä emme ole etukäteen edes tunnistanee. Kansainväliin opiskelijoihin kohdistuvat päätökset eivät siten ole arvoneutraaleja hallinnollisia toimia, vaan ne vaikuttavat syvästi ihmisten elämään, toivoon ja kokonaisiin yhteisöihin Suomen rajojen ulkopuolella.

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että Suomi säilyy maana, jossa ulkomaalaiset opiskelijat voivat turvallisesti ja luottavaisesti rakentaa tulevaisuuttaan, ja jossa haavoittuvat ryhmät voivat turvautua yhteiskunnan tukijärjestelmiin ilman kohtuutonta seuraamusta.

Saloranta Teija
Kirkkohallitus